

Farkas Jenő: *Román nyelvtan**

Napjaink nyelvészeti kutatásaiban, a modern nyelvszemléleti irányelvek térhódításával, a kontrasztivitás elveire alapuló leíró munkák szinte feledésbe merültek, bár szükségességük hangsúlyozása szinte közhely. A román és a magyar nyelv összehasonlító leírásában mérföldkőnek nevezhető az az átfogó és árnyalt nyelvi jelenségek bemutatásán alapuló könyv, amely Ádám Zsigmond, Balázs János és Balázs László kolozsvári nyelvészek nevéhez és 1960-ban megjelent tanulmányukhoz¹ kapcsolódik. Míg az említett írás a magyar nyelvi alapokból kiindulva ismerteti a két nyelv azonos és különböző jelenségeit, egy hasonló próbálkozásra hívja az érdeklődőt Stefan Haz² könyve, ez esetben román nyelvre alapozó összehasonlítás által.

Farkas Jenő *Román nyelvtan* című könyve ezen hagyomány folytatásába sorolható. Természetesen a szerző multikulturális szemlélete, elmélyült nyelvismerete, gazdag olvasói élménye és remek fordítói készsége egyedi módon kivetítődik a könyvben bemutatásra kerülő tartalom kezelésére, sajátos arculatot adva a nyelvi ismerethálózat érdeklődésfelkeltő bemutatásának. A könyv egy átfogó munka része, ugyanis a 231 oldalas könyv a román nyelv szófajainak összehasonlító bemutatására vállalkozik, a fonológia és mondattan egy külön kötet témáját képezi.

E könyv lapozgatása során az új és régi találkozásának lehetünk tanúi, ugyanis a leíró nyelvtan ízében jelen vannak a funkcionális szemlélet elemei, a nyelvi jelenségek anyanyelvre visszacsatoló bemutatásában pedig a Román Tudományos Akadémia által 2005-ben kiadott új akadémiai román nyelvtan, valamint az új helyesírási, helyes kiejtési szabályok érthetőbbé tételére összpontosít. A nyelvet a maga rendszerében, ugyanakkor átalakulásában szemlélő szerző könyvének újszerű, sajátos elemei közül most csak néhányat emelnék ki:

- a bemutatott jelenségek nyelvhasználatra alapuló példázása;
- változatos nyelvi regiszterekre alapuló szemléltetés;
- a régi és mai nyelv szemléltető értékének érvényesítése a magyarázatok keretében;

* Budapest, 2007, Palamart Kiadó.

¹ Ádám Zsigmond – Balázs János – Balázs László: *Hebysesen románul. Nyelvtani ismeretek, gyakorlatok*. Bukarest, 1960, Tudományos Könyvkiadó.

² Hazy, Stefan: *Gramatica contrastivă*. Kolozsvár, 1999, Studium.

- az irodalmi és nem irodalmi szövegek ésszerű kezelése mind a jelenségek ismertetése, mind ezek gyakoroltatása során;
- a nyelvhasználati nehézségeket kiemelő és megértésük könnyítését elősegítő magyarázatok;
- a nyelvtani jelenségek nyelvtörténeti szemléltetése.

A könyv tartalmi felépítésének logikáját követve láthatjuk, hogy elsődleges rendezői elve a kontrasztivitás intenzitása, ezért a szerző sokak számára meglepő módon a fonológiai bevezető fejezet után a könyvet a névelő alapos elemzésével folytatja, mivel vallomása szerint „a román és magyar nyelv között a legjelentősebb eltérés az, hogy a románban három nemet különböztetünk meg” (29. p.). A nembeli és számbeli egyeztetési nehézségek megértésében éppen a névelő, majd a főnév és névmás ragozásának bemutatása tölt be kulcsszerepet. Ezt követi az ige, névmás, melléknév, számnév, részletes ismertetése. A könyv második fele a változatlan alakú szófajok tárgyalásával foglalkozik, azaz az elöljárószó, a határozószó, a kötőszó és indulatszó bemutatásával.

Ezt követi a gyakorlatok megoldásának alapos magyarázata és az ajánlott szakirodalom. A könyv második részéből külön kiemelném az elöljáró helyes használatára javasolt megközelítéseket, magyarázatokat, amelyek a magyarul beszélő és gondolkodó ember számára sok pontatlanságot okozhatnak a román nyelv használatában.

Egyszerű, érthető tárgyalása révén külön tartalmi segítségnek tekinthető a román nyelv tanulásszervezése számára az olyan jelenségek frappáns bemutatása, mint például a vonzó névmás használatában megjelenő hibák, a főnév tőhangváltása, nőnemű főnév képzése, stb. Ezen leírások jó megoldásokat biztosítanak a nyelvoktató tanároknak is a jelenségek minél hatékonyabb megmagyarázásában.

Bár a könyv címe egy leíró nyelvtan elvárásait körvonalazhatja az olvasóban, elmélyültebb olvasása során láthatóvá válik, hogy nem metanyelvi „monológrol” van szó, ugyanis a szerző figyelembe veszi az esetleges érdeklődők sokféleségét. Ezért egy-egy nyelvtani jelenség ismertetése után gyakran jelennek meg csak *bölcsészhallgatók és tanárok figyelmébe ajánlott információk*, ugyanakkor a gyakorlatok esetében is differenciál, mégpedig nagyon jól meghatározott céllal: elkülöníthetőek a nyelvi jelenségek felismerésére irányuló feladatok, a bemutatott nyelvi információ készsége alapú gyakoroltatását célzó feladatok, valamint a nyelvi tudatosság kialakítására összpontosító gyakorlatok.

A szerző olyannyira összpontosít a nyelvi jelenségek minél átfogóbb bemutatására, hogy néha apróbb pontatlanságokról meg is feleltetik. Így például, a román nyelvben a nyelv egységei a fonéma, a morféma, a szó, a mondat, a nyilatkozat vagy a szöveg (ld. 17. p.), míg a magyarban ezen elemek közül ép-

pen a szöveg jelentéshordozó szintje nem kerül megemlítésre. Ugyanakkor a feladatok megfogalmazásában is előfordulnak olyan elemek, amelyek megnehezíthetik egy esetleges nyelvtanuló munkáját. Ilyen például az a feladat, amikor olyan fogalmak használatát is gyakoroltatja, amelyek csak később kerülnek bemutatásra (pl. a névelő esetének meghatározása az első rögzítő gyakorlatsorban), valamint az összetett szókapcsolatok használata (pl. *Cina cea de taină*) az első fejezetben, közvetlenül a névelő bemutatása után.

Úgy gondolom, hogy mind a könyv felépítésének belső logikája, mind az említett gyakorlatok egy bizonyos típusú olvasót szólítanak meg, aki elsősorban a román nyelvről szeretne többet megtudni, vagy eddigi ismereteit rendszerezni, elmélyíteni, ugyanis e könyv értő olvasása filológiai ismereteket (és gondolkodásmódot) feltételez. Természetesen ez összhangban van a szerzői véleménnyel is, miszerint „aki nem ismeri alaposan a nyelvtani szabályokat [...] az más nyelveken is csak legfeljebb dadog egy életen át”.

Összegezve az elmondottakat, azt gondolom, hogy ez a tudományos igényességgel és pedagógiai érzékkel elkészített munka szakmai referenciát képezhet az összehasonlító kutatások szakmbereinek. Ugyanakkor a Romániában működő magyar tannyelvű iskolák számára előkészületben levő román nyelv és irodalom tantervek és tervezett tankönyvek esetében fontos segéd-eszközként hasznosítható. Nem utolsósorban hasznos szakirodalomnak vélem és ajánlom ezt a könyvet mindazon tanárok figyelmébe, akik bár a kommunikatív oktatási stratégiák elveit követik, a kontrasztivitás magyar szaknyelvét és szemléletét beépíthetik a román másodnyelvként való oktatásába.

Dr. Tódor Erika Mária